

8.B.2.5. Pasākumi pētniecībā, zinātniskās bāzes uzlabošanā

Nepieciešams veicināt pazemes ūdeņu pētījumus, kas nodrošinātu zinātniski pamatotas informācijas ievākšanu, uzturēšanu un atjaunošanu, tādējādi ļautu pieņemt datus balstītus lēmumus. Pētījumu ietvaros tiktu iegūta pilnīgāka un precīzāka informācija, kas būtu izmantojama UBAP izstrādei pazemes ūdeņiem.

Rīgas teritorijā noris sarežģīti hidrodinamiskie procesi (depresijas piltuves attīstība, sāļo ūdeņu intrūzija), kā arī pastāv ievērojama antropogēnā slodze. 2019. gadā LVAF projekta ietvaros¹ Rīgas teritorija ekonomisku apsvērumu dēļ netika izdalīta kā atsevišķs riska pazemes ūdensobjekts, bet tika nolemts saglabāt Rīgas teritoriju kā riska zonu "Rīgas teritorija no Rīgas Jūras līča līdz izgāztuvei "Getliņi"". Šādu kombinētu slodžu ietekmētu teritoriju novērtēšanai pasākumu programmā ir ielānota teritorijas hidroģeoloģiskā modelēšana, t.sk konceptuālā modeļa un matemātiskā modeļa izveide.

Daugavas upju baseinu apgabalā ir izdalīts viens riska pazemes ūdensobjekts – Q2 "Ūdensgūtne "Baltezers" un "Baltezers II" līdz Mazajam Baltezeram", kurā tiek veikta gruntsūdeņu mākslīgā papildināšana. Šā procesa radītās jūras ūdeņu intrūzijas ietekmes mazināšanai nepieciešams novērtēt gruntsūdens mākslīgās papildināšanas ietekmes zonu, t.sk. intrūzijas areālu, kā arī virszemes-pazemes ūdeņu sasaisti. Papildus, nepieciešams veikt arī piesārņojošo vielu skrīningu virszemes ūdeņos (Mazajā Baltezerā), kā arī regulārus, sistemātiskus novērojumus pazemes ūdeņu atradņu "Baltezers" un "Baltezers II" novērojumu urbumos.

LVAF finansētā projekta ietvaros² 2021. gada nogalē plānots pabeigt darbu pie ar pazemes ūdeņiem saistīto saldūdens ekosistēmu identificēšanas metodikas izveides, kā arī veikt šo identificēto ekosistēmu un no pazemes ūdeņiem atkarīgo sauszemes ekosistēmu stāvokļa novērtējumu. Turpmāk plānots veikt šo izstrādāto metodiku pielāgošanu un harmonizāciju ar Lietuvas pieeju.

Pazemes ūdeņu kvantitatīvā stāvokļa pilnvērtīgai novērtēšanai svarīgi ir apzināt pazemes ūdeņu papildināšanās apjomus. Pazemes ūdeņu pasākumu programmā paredzēta arī pieejas vai rīka izstrādāšana, lai noteiktu šos papildināšanās apjomus.

Visiem pazemes ūdensobjektiem nacionāla mēroga programmā ir plānots izstrādāt hidroģeoloģiskos modeļus. Konceptuālo modeļu izveide objektiem ļautu identificēt dominējošās slodzes un galvenos riskus, savukārt matemātiskais modelis nepieciešams ES ūdens politikas prasību un arī lokālu vajadzību risināšanai, piemēram, liela ūdens ieguves apjoma radītās ietekmes vai arī piesārņojuma izplatības modelēšanai.

Seklo pazemes ūdeņu (gruntsūdeņu) ieguves pārraudzības un kvalitātes kontroles uzlabošanas nolūkos, nacionālā mērogā ir plānota ūdens ieguves urbumu (t.sk. spiču), kas ierīkoti dziļumā līdz 20 m, kā arī grodu aku reģistra izveide. Lielā daļā Latvijas māsaimniecību, kas atrodas ārpus pilsētām, nav pieejama centralizētās ūdensapgādes sistēma, tāpēc joprojām pieprasīti un ekonomiski izdevīgi risinājumi ūdens ieguvei individuālo māsaimniecību vajadzībām ir seklo urbumu (t.sk spiču) un grodu aku ierīkošana. Latvijā šobrīd netiek veikta seklo urbumu un grodu aku uzskaitē, savukārt datu bāzē "Urbumi" pieejama informācija tikai par aptuveni 300 urbumiem, kas ir seklāki par 20 m.

Lai nodrošinātu pazemes ūdensobjektu apsaimniekošanu atbilstoši Ūdens Struktūrdirektīvas prasībām, dalībvalstīm jānodrošina reprezentatīvs pazemes ūdeņu monitoringa tīkla pārklājums, kā arī nepieciešams

¹ <https://www.varam.gov.lv/lv/pazemes-riska-udensobjektu-izdalisana-raksturojums-un-stavokla-novertejums-nakamo-upju-baseinu-apsaimniekosanas-planosanu-sagatavosana>

² https://lvafa.vraa.gov.lv/projects/1-08_205_2020

uzturēt monitoringa tīkla kvalitāti, lai iegūtie mērījumi būtu reprezentatīvi. Iepriekšminēto prasību nodrošināšanai, pasākumu programmā ir plānota tehniskā stāvokļa novērtēšana monitoringa urbumos, kā arī monitoringa tīkla paplašināšana, ierīkojot jaunas monitoringa stacijas. Tehniskā stāvokļa novērtējumu nepieciešams veikt monitoringa stacijā *Akmens tilts*, urbumam *Nr. 2*.

Daugavas upju baseinu apgabalā plānots uzlabot pazemes ūdeņu monitoringa tīkla pārklājumu piecos pazemes ūdensobjektos (PŪO), ierīkojot kopumā septiņas jaunas monitoringa urbumu stacijas:

- PŪO A7 – stacija *Birkineļi* (3 urbumi);
- PŪO A8 – stacija *Ape* (4 urbumi);
- PŪO D7 – stacija *Ērgļi* (3 urbumi);
- PŪO D8 – stacija *Ineši* (3 urbumi);
- PŪO D9 – stacijas *Malnava* (3 urbumi), *Vecumi* (2 urbumi) un *Istra* (2 urbumi).